

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ HÀ

VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC
TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI HIỆN NAY
(Qua khảo sát Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Trường Đại học
Giao thông vận tải và Trường Đại học Ngoại thương)

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NGÀNH: VĂN HÓA HỌC

Mã số: 9229040

HÀ NỘI - 2025

**Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Huy Phòng

Phản biện 1: PGS.TS. Nguyễn Thị Phương Thảo

Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương

Phản biện 2: PGS.TS. Trương Đại Lượng

Trường Đại học Văn hóa Hà Nội

Phản biện 3: PGS.TS. Lê Thị Thu Hiền

Cục Di sản Văn hóa, Bộ VH, TT & DL

**Luận án được bảo vệ trước Hội đồng đánh giá luận án
cấp Học viện họp tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

Vào hồi 8 giờ 00 ngày 05 tháng 4 năm 2025

**Có thể tìm hiểu luận án tại Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh**

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Thứ nhất, văn hóa học đường ngày càng khẳng định vai trò quan trọng trong sự phát triển của các trường đại học nói riêng cũng như giáo dục đào tạo nói chung. Bên cạnh việc chú trọng nâng cao chất lượng giảng dạy, học tập và nghiên cứu khoa học, các trường còn luôn quan tâm đến việc xây dựng văn hóa học đường nhằm tạo dựng giá trị, chuẩn mực, truyền thống, tạo môi trường học tập lành mạnh, nhân văn. Việc nghiên cứu văn hóa học đường trong trường đại học giúp chúng ta nhận diện được những giá trị, những chuẩn mực trong học đường và đặc biệt là sự biến đổi các giá trị, chuẩn mực này trong bối cảnh ảnh hưởng của toàn cầu hóa hiện nay, từ đó giải quyết những vấn đề tồn tại đối với văn hóa trong trường đại học hiện nay.

Thứ hai, những năm qua, Đảng, Nhà nước có nhiều quyết sách nhằm đẩy mạnh việc xây dựng văn hóa học đường trong các nhà trường, trong đó có các trường đại học. Chúng ta hướng đến xây dựng văn hóa học đường nhằm một môi trường để rèn luyện nhân cách và giáo dục thế hệ trẻ thành những con người phát triển toàn diện đức - trí - thể - mỹ, có lòng yêu nước, tinh thần tự hào, tự tôn dân tộc, có ý thức và trách nhiệm với đất nước, cộng đồng, gia đình và bản thân. Nhờ đó, công tác xây dựng văn hóa học đường trong các trường học nói chung và trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội nói riêng có nhiều chuyển biến tích cực; tạo niềm tin cho xã hội về chất lượng giáo dục, nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài góp phần đào tạo nên những thế hệ công dân tốt, có phẩm chất, năng lực, đạo đức, văn hóa đáp ứng yêu cầu của xã hội.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu, kết quả đạt được, việc xây dựng và thực hành văn hóa học đường trong một số cơ sở giáo dục đại học trên địa bàn Thủ đô vẫn còn những bất cập, hạn chế. Biểu hiện như vẫn còn một bộ phận sinh viên, nhà giáo có biểu hiện lệch chuẩn về đạo đức, lối sống văn hóa, hành vi ứng xử trên bình diện xã hội và môi trường học đường,... Những bất cập đó ảnh hưởng lớn đến chất lượng công tác dạy và học, đến hình ảnh, thương hiệu, uy tín, truyền thống của nhà trường. Đồng thời, trong bối cảnh toàn cầu hóa, chuyển đổi số và hội nhập quốc tế, văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội có nhiều biến đổi mạnh mẽ, do đó, văn hóa học đường cần được nghiên cứu, nhận diện, đánh giá để có những chính sách phù hợp.

Nhằm góp phần nhận diện và sáng rõ hơn những vấn đề lý luận và thực tiễn về văn hóa học đường trong các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội dưới góc nhìn và tiếp cận của văn hóa học, NCS lựa chọn đề tài “*Văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay (Qua khảo sát Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Trường Đại học Giao thông vận tải và Trường Đại học Ngoại thương)*” làm đề tài nghiên cứu luận án thuộc ngành Văn hóa học tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

2. Mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở làm rõ những vấn đề lý luận về văn hóa học đường, luận án đi vào nhận diện thực trạng, xác định những yếu tố tác động, những vấn đề đặt ra đối với văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội nhằm xây dựng, phát triển văn hóa học đường trong các trường đại học, hướng đến nâng cao chất lượng đào tạo của các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích nghiên cứu, luận án thực hiện các nhiệm vụ sau:

Thứ nhất, tổng quan những công trình nghiên cứu về văn hóa học đường, văn hóa học đường trong trường đại học để làm cơ sở cho việc xác định những vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu.

Thứ hai, làm rõ một số vấn đề lý luận về văn hóa học đường và văn hóa học đường trong trường đại học.

Thứ ba, nhận diện thực trạng văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội qua khảo sát Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Trường Đại học Giao thông vận tải và Trường Đại học Ngoại thương.

Thứ tư, phân tích một số yếu tố tác động, các vấn đề đặt ra và khuyến nghị một số giải pháp trong xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận án là văn hóa học đường trong trường đại học ở Thủ đô Hà Nội.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Nội dung nghiên cứu*: trong phạm vi của luận án, nghiên cứu sinh khảo sát văn hóa học đường trong trường đại học qua cảm nhận, đánh giá và thực hành văn hóa của sinh viên, cán bộ, giảng viên, nhân viên đang học tập, làm việc tại các trường. Đây là những chủ thể quan trọng của văn hóa học đường trong trường đại học.

Văn hóa học đường là loại hình văn hóa đặc thù gắn liền với cơ quan, tổ chức, thiết chế đặc thù, được hợp thành bởi nhiều thành tố. Trong phạm vi đề tài, luận án tập trung nghiên cứu văn hóa học đường ở các bình diện: Hệ giá trị văn hóa học đường; Chuẩn mực văn hóa học đường; các hoạt động văn hóa trong nhà trường và các biểu tượng, kiến trúc, cảnh quan trong các trường đại học.

- *Không gian nghiên cứu*: ba trường đại học là Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Trường Đại học Giao thông vận tải và Trường Đại học Ngoại thương

Nghiên cứu sinh lựa chọn ba trường đại học trên để nghiên cứu là vì: đây là ba trường đại diện cho ba nhóm lĩnh vực đào tạo khác nhau, có lịch sử thành lập và phát triển lâu đời, gắn với những thăng trầm của Thủ đô Hà Nội, do đó có tính đại diện cao cho các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội. Ba trường đại học này có

những khác biệt trong truyền thống, triết lý, sứ mạng, mục tiêu đào tạo nên có những bản sắc riêng biệt làm nên thương hiệu của nhà trường. Thêm vào đó, ba trường đại học NCS lựa chọn đều có vai trò quan trọng và tầm ảnh hưởng rộng lớn đối với hệ thống các trường đại học ở thành phố Hà Nội nói riêng và hệ thống giáo dục đại học Việt Nam nói chung. Việc nghiên cứu văn hóa học đường ở ba trường không chỉ có ý nghĩa trong phạm vi nhà trường mà còn có những tác động lớn đến các trường đại học khác trên địa bàn thành phố Hà Nội và trên cả nước.

- *Thời gian tiến hành nghiên cứu*: từ năm 2018 đến năm 2025 (năm 2018 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 1299/QĐ-TTg phê duyệt Đề án “Xây dựng văn hóa ứng xử trong trường học giai đoạn 2018 - 2025”)

4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Phương pháp luận

Đề tài được tiến hành dựa trên phương pháp luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử, nhìn nhận, đánh giá đối tượng nghiên cứu một cách khách quan, khoa học. Đồng thời dựa quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách của Nhà nước về xây dựng văn hóa, về giáo dục và về văn hóa học đường trong các trường học hiện nay. Đề tài cũng dựa trên các quan điểm nghiên cứu, lý thuyết nghiên cứu về văn hóa học đường, văn hóa học đường trong trường đại học, các nghiên cứu tiếp cận liên ngành của các nhà nghiên cứu trong nước và quốc tế.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Từ góc độ tiếp cận văn hóa học, luận án sử dụng kết hợp các phương pháp, thủ pháp nghiên cứu khác nhau, trong đó có các phương pháp nghiên cứu chính sau:

- *Phương pháp phân tích - tổng hợp*: được sử dụng trong toàn bộ luận án, từ tổng quan các tài liệu có liên quan đến văn hóa học đường, văn hóa học đường trong trường đại học, xây dựng khung lý thuyết của luận án đến phân tích, tổng hợp các dữ liệu điều tra, đánh giá thực trạng của văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội.

- *Phương pháp so sánh - đối chiếu*: so sánh các nghiên cứu của các nhà khoa học trong nước và quốc tế, so sánh các số liệu của bảng khảo sát thu thập được, để làm nổi bật sự khác nhau về thực trạng văn hóa học đường giữa ba trường đại học khảo sát.

- *Phương pháp điều tra bằng bảng hỏi*: với hai mẫu phiếu khảo sát, phiếu thứ nhất dành cho đối tượng sinh viên, phiếu thứ hai dành cho cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường. Tổng số phiếu hợp lệ là 804 phiếu, trong đó 640 phiếu dành cho sinh viên; 164 phiếu dành cho cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường. NCS xử lý kết quả khảo sát bằng phần mềm SPSS 26.

- *Phương pháp khảo sát thực địa và phỏng vấn sâu bán cấu trúc*: NCS thực hiện quan sát các hoạt động trong các trường đại học, đồng thời nghiên cứu tiến hành phỏng vấn sâu bán cấu trúc đối với các đối tượng sinh viên, cán bộ, giảng viên và nhân viên trong trường đại học; giúp nghiên cứu có cơ sở thực tế, nhìn

nhận một cách chân thực, rõ nét các vấn đề lý luận, nhận diện thực trạng văn hóa học đường.

5. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn

Thứ nhất, đề tài góp phần làm sáng tỏ hơn những vấn đề lý luận về văn hóa học đường và văn hóa học đường trong trường đại học.

Thứ hai, đề tài góp phần nhận diện thực trạng và những vấn đề đặt ra đối với văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay. Đề tài nghiên cứu chỉ ra sự cần thiết phải xây dựng, phát triển văn hóa học đường trong trường đại học bối cảnh mới.

Thứ ba, những kết quả nghiên cứu của đề tài là tài liệu tham khảo hữu ích cho các cơ sở giáo dục đại học trong việc phát triển văn hóa học đường để khẳng định bản sắc, thương hiệu của nhà trường, thể hiện triết lý, truyền thống giáo dục của dân tộc Việt Nam, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường, từ đó cung ứng nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước. Kết quả của đề tài cung cấp những tư liệu tham khảo cho học viên ngành Văn hóa học, Quản lý văn hóa, Quản lý giáo dục, Giáo dục học...

6. Đóng góp mới của luận án

- Luận án phát triển một số vấn đề lý luận về văn hóa học đường, là, làm rõ hơn khái niệm, cấu trúc, vai trò của văn hóa học đường trong trường đại học hiện nay.

- Luận án nhận diện thực trạng của văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay qua kết quả nghiên cứu thực tiễn về văn hóa học đường trên các khía cạnh: giá trị văn hóa học đường, chuẩn mực văn hóa học đường, hoạt động văn hóa học đường và biểu tượng, cảnh quan, kiến trúc học đường.

- Luận án phân tích những yếu tố tác động đến văn hóa học đường trong trường đại học ở Thủ đô Hà Nội, từ đó làm rõ những vấn đề đặt ra và khuyến nghị một số giải pháp đối với văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay.

7. Kết cấu luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo, danh mục các công trình đã công bố của tác giả liên quan đến đề tài luận án và phụ lục, luận án bao gồm 4 chương, 18 tiết.

Chương 1: Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án.

Chương 2: Cơ sở lý luận về văn hóa học đường trong trường đại học và khái quát về địa bàn nghiên cứu.

Chương 3: Thực trạng văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Chương 4: Những yếu tố tác động, các vấn đề đặt ra và khuyến nghị một số giải pháp phát triển văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1.1. NGHIÊN CỨU VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG

1.1.1. Nghiên cứu của các tác giả nước ngoài

Luận án đã tổng quan các nhóm công trình nghiên cứu ở nước ngoài có liên quan đến văn hóa học đường theo nhiều góc tiếp cận khác nhau như xã hội học, tâm lý học, giáo dục học, văn hóa học.... Dù tiếp cận theo góc độ nào thì các nhà nghiên cứu đều khẳng định tầm quan trọng của văn hóa học đường trong sự phát triển giáo dục nói chung và sự thành công của một trường học nói riêng. Những điều làm nên một trường học hiệu quả, không phải chỉ là chương trình đào tạo hấp dẫn, người dạy giỏi, tâm huyết, người học tiếp thu tốt mà còn phụ thuộc vào môi trường học tập, văn hóa học đường của ngôi trường đó. Chính những giá trị, niềm tin, những chuẩn mực, câu chuyện học đường, truyền thống nhà trường... tạo nên sự thành công cho người học, người dạy và khẳng định vị thế của trường học.

1.1.2. Nghiên cứu của các tác giả trong nước

Luận án đã tổng quan các nhóm công trình nghiên cứu ở trong nước có liên quan đến văn hóa học đường. Các nghiên cứu đã chỉ ra văn hóa học đường không chỉ tạo ra thành tích học tập tốt cho người học mà có vai trò quan trọng trong giáo dục, tạo ra một thế hệ học sinh, sinh viên, thế hệ trẻ đủ “đức”, đủ “tài”, là nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước trong tương lai. Hơn thế nữa, các tác giả cho rằng xây dựng văn hóa học đường trong nhà trường giúp khẳng định được nét văn hóa riêng của trường học, nâng cao vị thế, thương hiệu, sức cạnh tranh của nhà trường.

1.2. NGHIÊN CỨU VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC

Ở Việt Nam, nghiên cứu về văn hóa học đường trong trường đại học cũng được quan tâm, chú trọng. Luận án đã điểm qua một số công trình về văn hóa học đường trong trường đại học, từ đó có thể thấy các nghiên cứu đều quan tâm đến nhận thức của sinh viên, giảng viên, cán bộ nhà trường đối với văn hóa học đường, tầm quan trọng của văn hóa học đường trong bối cảnh hội nhập hiện nay; đồng thời các bài viết chú trọng đến chủ thể sinh viên trong các mối quan hệ trong và ngoài nhà trường vì xét cho cùng, sinh viên vừa là chủ thể, vừa là đích hướng đến của xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học, làm thế nào để sinh viên ra trường phát triển toàn diện, có cả “đức - trí - thể - mỹ”, để góp phần quan trọng trong việc xây dựng, phát triển đất nước.

1.3. NGHIÊN CỨU VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Các nghiên cứu về văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội cho thấy các trường đại học đều đã chú ý đến việc giáo dục văn hóa ứng

xử, lối sống, hình thành Bộ quy tắc ứng xử cho sinh viên, giảng viên, cán bộ nhà trường để hướng đến một môi trường giáo dục lành mạnh, đảm bảo chất lượng giáo dục của nhà trường. Văn hóa học đường trong trường đại học không chỉ tạo nên môi trường lành mạnh cho sinh viên trong trường, tạo nên vị thế của nhà trường trong nền giáo dục quốc dân mà còn có tác động sâu rộng đến quá trình hình thành, định hướng nhân cách, lối sống của sinh viên, của thế hệ trẻ Việt Nam.

1.4. ĐÁNH GIÁ CHUNG VỀ CÁC NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI

1.4.1. Những vấn đề đã được các nhà nghiên cứu làm sáng tỏ

- Văn hóa học đường không phải là vấn đề mới ở trên thế giới và ở Việt Nam tuy nhiên, trong nhiều năm gần đây, văn hóa học đường trở thành vấn đề “nóng hơn” và nhận được nhiều quan tâm của giới nghiên cứu, các nhà quản lý giáo dục, các nhà văn hóa, các nhà chính sách và đặc biệt là toàn xã hội. Bởi lẽ văn hóa học đường nói riêng và các vấn đề về giáo dục nói chung luôn là vấn đề được ưu tiên hàng đầu trong quá trình phát triển của đất nước.

- Các nghiên cứu về văn hóa học đường bắt nguồn từ việc các nhà xã hội học, giáo dục học đi kiếm tìm những yếu tố, những nguyên nhân giúp tạo nên một trường học hiệu quả; sau đó được mở rộng và tiếp cận theo các góc độ khác nhau, từ xã hội học, tâm lý học, giáo dục học, quản lý giáo dục, kinh tế học, chính trị học đến văn hóa học, từ các nghiên cứu trên bình diện lý luận đến các nghiên cứu thực tế, gắn với từng trường học cụ thể, gắn với từng thành phố cụ thể... tạo nên sự phong phú trong cách tiếp cận về văn hóa học đường.

- Các nhà nghiên cứu đều khẳng định văn hóa học đường có vai trò quan trọng trong việc cải cách giáo dục, là chìa khóa mở ra cánh cửa quyết định việc cải cách giáo dục có thể thành công hay không. Bởi văn hóa học đường góp phần nâng cao hiệu suất giảng dạy - học tập của giảng viên, sinh viên nhà trường, tạo nên môi trường giáo dục lành mạnh, an toàn, nâng cao chất lượng giáo dục cho các trường học.

- Các nghiên cứu bước đầu đã đưa ra định nghĩa, quan điểm về văn hóa học đường, những thành tố cơ bản của văn hóa học đường, sự tác động qua lại giữa các thành tố trong văn hóa học đường dưới góc độ tiếp cận của quản lý giáo dục, xã hội học, tâm lý học... Các nhà nghiên cứu chia văn hóa học đường thành nhiều loại, với cấu trúc khác nhau nhưng đều cho rằng văn hóa học đường xoay quanh hai chủ thể quan trọng của nhà trường là người học - người dạy, bao gồm hệ thống các giá trị, chuẩn mực làm cốt lõi và thể hiện qua các mối quan hệ giữa các thành viên trong và ngoài nhà trường; thể hiện qua các hoạt động, nghi lễ, cảnh quan nhà trường...

- Các nghiên cứu về văn hóa học đường trong trường đại học, văn hóa học đường trong một số trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội đã chỉ ra đích hướng đến của các trường đại học là đào tạo nhân tài, đầu ra là nguồn nhân lực chất lượng cao, phục vụ cho quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Do đó, khẳng định tầm quan trọng của văn hóa học đường trong việc tạo môi trường giáo dục, hoàn thiện về lối sống, nhân cách, đạo đức, thể lực, trí tuệ..., không chỉ cho sinh viên nhà trường mà còn ảnh hưởng đến thế hệ thanh niên, nhân lực trẻ của đất nước.

Tuy nhiên những nghiên cứu về văn hóa học đường trong trường đại học cũng như nghiên cứu về văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội còn mỏng, chưa có công trình nào tiếp cận văn hóa học đường theo góc độ văn hóa học một cách hệ thống. Thêm vào đó, những nghiên cứu trước đó chưa làm nổi bật được văn hóa học đường trong trường đại học ở Thủ đô với các địa phương khác để tìm ra điểm đặc trưng của văn hóa học đường trong các trường đại học trên địa bàn Hà Nội.

1.4.2. Những vấn đề luận án tiếp tục nghiên cứu

Kế thừa kết quả nghiên cứu của các công trình đi trước, luận án tiếp tục hoàn thiện các nội dung cần được nghiên cứu:

(i) Nhận thức sâu sắc và toàn diện hơn về văn hóa học đường và văn hóa học đường trong trường đại học trong bối cảnh hiện nay. Tiếp thu những nghiên cứu lý luận về văn hóa học đường và văn hóa học đường trong trường đại học, NCS đưa ra khái niệm văn hóa học đường và cách hiểu văn hóa học đường trong trường đại học của riêng luận án. Đồng thời, NCS khẳng định sâu sắc hơn vai trò, chức năng của văn hóa học đường, văn hóa học đường trong trường đại học; làm sáng rõ cấu trúc, nội dung văn hóa học đường và những yếu tố ảnh hưởng đến văn hóa học đường trong bối cảnh hiện nay.

(ii) Nhận diện thực trạng văn hóa học đường trong các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay. Trên cơ sở vận dụng lý thuyết, NCS khảo sát thực trạng văn hóa học đường ở một số trường đại học ở Hà Nội để đưa ra bức tranh toàn diện về văn hóa học đường hiện nay, chỉ ra những điểm tích cực và hạn chế trong bức tranh tổng thể đó.

(iii) Xác định các vấn đề đặt ra đối với văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay. Từ việc nhận diện ở trên, luận án xác định các yếu tố tác động đến văn hóa học đường trong trường đại học ở Hà Nội và đề xuất những vấn đề đặt ra và khuyến nghị một số giải pháp trong xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay.

Chương 2

CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC VÀ KHÁI QUÁT ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU

2.1. QUAN NIỆM VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG

2.1.1. Khái niệm văn hóa

Trong phạm vi luận án, NCS sử dụng khái niệm “văn hóa” của nhà nhân học người Mỹ F.Boas cho rằng: *“Văn hóa là tổng thể các phản ứng tinh thần, thể chất và những hoạt động định hình nên hành vi của cá nhân, cấu thành nên một nhóm người vừa có tính tập thể vừa có tính cá nhân trong mối quan hệ với môi trường tự nhiên của họ, với những nhóm người khác, với những thành viên trong nhóm và của chính các thành viên này với nhau”* và của UNESCO: *“Văn hóa có thể coi là tổng thể những nét đặc thù về tinh thần và vật chất, trí tuệ và tình cảm của một xã hội hay một nhóm xã hội, và ngoài nghệ thuật và văn học ra, văn hóa bao gồm cả những lối sống, những cách chung sống, những hệ thống giá trị, những truyền thống và tín ngưỡng”*.

2.1.2. Khái niệm văn hóa học đường

Từ quan điểm của các nhà nghiên cứu, trong khuôn khổ của luận án nghiên cứu về văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội, tác giả luận án quan niệm: *Văn hóa học đường là hệ thống các giá trị, chuẩn mực được hình thành trong quá trình phát triển của nhà trường, thể hiện qua hành vi ứng xử, qua các hoạt động văn hóa, cảnh quan văn hóa, hướng đến kiến tạo môi trường học tập an toàn, lành mạnh, nhân văn, hạnh phúc, góp phần xây dựng thương hiệu, bản sắc nhà trường cũng như giáo dục, hình thành nhân cách, lối sống tốt đẹp cho con người.*

Văn hóa học đường gắn liền với lịch sử truyền thống của nhà trường, hình thành cùng với quá trình phát triển của nhà trường, vừa tiếp nối những giá trị truyền thống, vừa tiếp nhận, chọn lọc những giá trị mới của thời đại, để hướng đến xây dựng thương hiệu nhà trường, phát triển, giáo dục con người.

2.2. QUAN NIỆM VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC

2.2.1. Trường đại học và đặc điểm của trường đại học

Theo Luật sửa đổi bổ sung một số điều Luật Giáo dục đại học năm 2018: “cơ sở giáo dục đại học là cơ sở giáo dục thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, thực hiện chức năng đào tạo các trình độ của giáo dục đại học, hoạt động khoa học và công nghệ, phục vụ cộng đồng”.

Một số đặc điểm chính của trường đại học, phản ánh tính chất chuyên sâu, riêng biệt của trường đại học so với các cấp học khác:

- Trường đại học là nơi đào tạo các cấp bậc khác nhau, đa ngành, liên ngành và có tính chuyên sâu.

- Trường đại học có tính tự chủ và quản lý độc lập
 - Trường đại học đa dạng đối tượng đào tạo, phương pháp; chú trọng học thuật, các hoạt động nghiên cứu, đổi mới sáng tạo
 - Trường đại học có nhiều hoạt động ngoại khóa.
 - Trường đại học là môi trường đa văn hóa và có tính hội nhập quốc tế cao
- Trường đại học có những đóng góp cho cộng đồng và xã hội

2.2.2. Văn hóa học đường trong trường đại học

Từ khái niệm về văn hóa học đường cũng như quan niệm về trường đại học nêu trên, trong luận án này, nghiên cứu sinh quan niệm văn hóa học đường trong trường đại học là ***hệ thống các giá trị, chuẩn mực được hình thành trong quá trình phát triển của trường đại học, thể hiện qua hành vi ứng xử, qua các hoạt động văn hóa, cảnh quan văn hóa trong trường đại học, hướng đến một môi trường học tập an toàn, lành mạnh, nhân văn, hạnh phúc, góp phần xây dựng thương hiệu, bản sắc của trường đại học cũng như giáo dục, hình thành nhân cách, lối sống tốt đẹp cho con người.***

Vai trò của văn hóa học đường trong trường đại học:

- Văn hóa học đường góp phần nâng cao chất lượng giáo dục, phát triển con người toàn diện, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho xã hội
- Văn hóa học đường tạo sự kết nối giữa các chủ thể trong cộng đồng học đường và xã hội
- Văn hóa học đường giúp điều chỉnh hành vi và giải quyết những xung đột trong trường đại học
- Văn hóa học đường là nền tảng xây dựng thương hiệu, uy tín của nhà trường đại học
- Văn hóa học đường là nền tảng cho sự phát triển của nhà trường, hướng đến xây dựng trường đại học bền vững

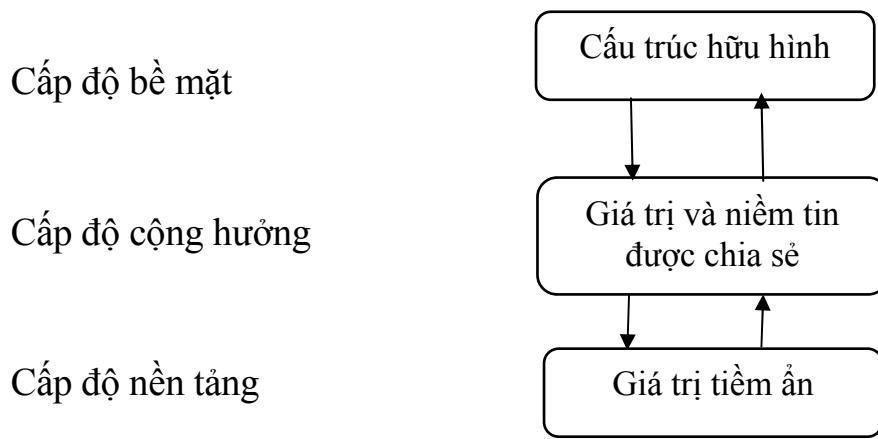
2.3 CẤU TRÚC VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG

Dựa trên quan điểm của Deal & Peterson, kết hợp với tình hình thực tiễn và sự phù hợp với đối tượng nghiên cứu, luận án cho rằng cấu trúc của văn hóa học đường bao gồm các thành tố: (1) Các giá trị văn hóa học đường; (2) Chuẩn mực văn hóa học đường; (3) Hoạt động văn hóa trong trường học; (3) Hệ thống biểu tượng, kiến trúc và cảnh quan học đường.

2.4. MỘT SỐ LÝ THUYẾT VẬN DỤNG VÀ KHUNG PHÂN TÍCH CỦA LUẬN ÁN

2.4.1. Lý thuyết vận dụng trong luận án* Lý thuyết văn hóa tổ chức của Edgar H.Schein

Tác giả **Edgar H.Schein** đã đưa ra ba cấp độ biểu hiện của văn hóa tổ chức như sau:

* Lý thuyết về văn hóa học đường của hai tác giả Kent D. Peterson và Terence E. Deal

Văn hóa học đường trong nghiên cứu của Deal và Peterson là một mạng lưới gồm các nghi lễ, truyền thống, chuẩn mực và giá trị ảnh hưởng đến mọi mặt của đời sống học đường, thể hiện qua các tầng tầng lớp lớp các yếu tố văn hóa học đường, bao gồm: (1) **Tầm nhìn và giá trị nền tảng**: Trong đó tác giả nhấn mạnh các thành tố sứ mệnh và mục đích cốt lõi, Giá trị, Niềm tin, Chuẩn mực, Giả định và Hoạt động khám phá giá trị, niềm tin, chuẩn mực và giả định. (2) **Nghi thức, truyền thống, nghi lễ** gồm Nghi thức, Truyền thống, Nghi lễ và Hoạt động đánh giá, củng cố, thực hiện nghi thức, truyền thống, nghi lễ; (3) **Lịch sử và những câu chuyện** là và (4) **Kiến trúc, hiện vật và biểu tượng**

Quan điểm của Deal và Peterson vừa mang tính bao quát, vừa cụ thể trong việc nhận diện các tầng bậc, các thành tố cấu thành văn hóa học đường. Trong khuôn khổ của đề tài nghiên cứu, luận án sử dụng cách phân chia cấu trúc văn hóa học đường theo quan điểm của Deal & Peterson. Trong mỗi yếu tố của văn hóa học đường, Deal & Peterson đều thể hiện nội dung và hoạt động văn hóa học đường gắn với nội dung cụ thể đó, như yếu tố giá trị sẽ có các hoạt động khám phá giá trị, yếu tố chuẩn mực sẽ có hoạt động khám phá chuẩn mực,...

* Các quan điểm, chủ trương của Đảng về giáo dục và văn hóa học đường trong trường học

- Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 tại Hội nghị Trung ương 8 khóa XI của Đảng về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế”.

- Chỉ thị số 08/CT-TTg ngày 01/6/2022 về việc tăng cường triển khai công tác xây dựng văn hóa học đường; Quyết định số 1299/QĐ-TTg Phê duyệt đề án “Xây dựng văn hóa ứng xử trong trường học giai đoạn 2018 - 2025”.

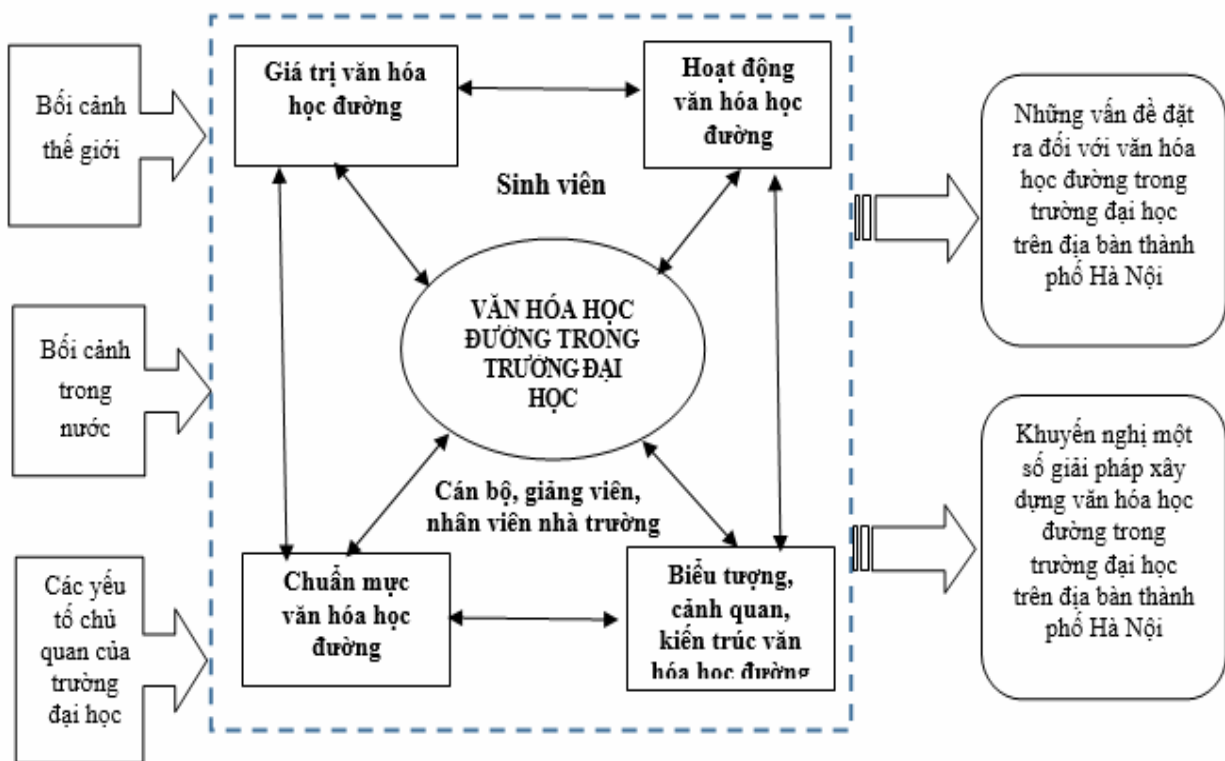
- Chỉ thị số 42-CT/TW ngày 24/3/2015 của Ban Bí thư về tăng cường lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015-2030.

- Thông tư số 26/2017/TT-BGDĐT ngày 18/10/2017 quy định tổ chức hoạt động văn hóa của học sinh, sinh viên trong các cơ sở giáo dục của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.

2.4.2. Khung phân tích của luận án

Dựa trên những vấn đề lý luận đã trình bày ở trên, NCS xây dựng khung phân tích các nội dung cơ bản mà luận án sẽ triển khai như sau:

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế hiện nay, văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội cũng chịu sự tác động của các yếu tố từ bối cảnh thế giới, bối cảnh trong nước đến các yếu tố chủ quan thuộc trường đại học. Vận dụng những quan điểm nghiên cứu đã lựa chọn, luận án nhận diện văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội dựa trên cấu trúc đã xác định: Giá trị văn hóa học đường; Chuẩn mực văn hóa học đường; Hoạt động văn hóa học đường và Biểu tượng, kiến trúc, cảnh quan học đường. Trên cơ sở phân tích những yếu tố tác động, nhận diện thực trạng văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội, NCS chỉ ra một số vấn đề đặt ra đối với văn hóa học đường trong trường đại học ở Thủ đô Hà Nội:

Hình 2.2. Khung phân tích của luận án [NCS đề xuất]

2.5. KHÁI QUÁT ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU

Số lượng các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội là 105 trường, chiếm gần 1/3 số trường đại học trên cả nước và hơn 40% tổng số sinh viên cả nước. Trên địa bàn thành phố Hà Nội có nhiều trường đại học vì Hà Nội là Thủ đô của cả nước, có truyền thống lịch sử, văn hóa lâu đời với nhiều điểm thuận lợi để phát triển hệ thống giáo dục - đào tạo.

Các trường đại học ở thành phố Hà Nội đa số là các trường có lịch sử lâu đời, đa dạng về ngành nghề, phong phú về các lĩnh vực đào tạo. Hơn nữa, Thủ đô Hà Nội là nơi thường xuyên diễn ra các hoạt động chính trị, ngoại giao, văn hóa, các sự kiện lớn của cả nước, nên có tác động lớn đến hoạt động giáo dục - đào tạo của các trường đại học. Sự tiếp nhận, triển khai thực hiện những chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước ở các trường cũng nhanh nhạy hơn các cơ sở đào tạo khác. Đồng thời, sự ảnh hưởng của văn hóa dân tộc nói chung, nền văn hóa - văn hiến của Thủ đô nói riêng cũng tạo nên nét đặc trưng riêng của văn hóa các trường đại học ở thành phố Hà Nội.

Các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội có nhiều điều kiện thuận lợi trong việc thu những giá trị, tinh hoa, bản sắc văn hóa dân tộc, vừa tiếp nhận những làn sóng khoa học công nghệ mới nhất, tuy nhiên cũng là nơi có nhiều thách thức trước sự phát triển ồ ạt của các nền văn hóa như hiện nay. Điều đó đã và đang đặt ra những nhiệm vụ trong việc xây dựng, hình thành văn hóa học đường trong các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội. Trong luận án này, NCS lựa chọn ba trường đại học để khảo sát, đó là Trường ĐHSPHN, Trường ĐHNT, Trường ĐHGTVT - ba trường đại học hàng đầu trong lĩnh vực sư phạm, kinh tế và kỹ thuật. Mỗi trường học nói chung và mỗi trường đại học nói riêng đều có tầm nhìn, sứ mệnh, triết lý giáo dục riêng của mình, vì thế văn hóa học đường trong mỗi trường cũng có những nét đặc sắc riêng.

Chương 3

NHẬN DIỆN VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

3.1. GIÁ TRỊ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG CỦA TRƯỜNG ĐẠI HỌC

Giá trị văn hóa học đường của mỗi trường đại học là những giá trị được tích lũy qua quá trình phát triển của nhà trường, mang tính lịch sử truyền thống của nhà trường, gắn liền với sứ mạng, chiến lược, triết lý giáo dục của nhà trường. Trong bối cảnh cụ thể, trường đại học xác định những giá trị cốt lõi của nhà trường làm nên bản sắc, thương hiệu nhà trường. Các giá trị cốt lõi mà Trường ĐHSPHN, Trường ĐHGTVT, Trường ĐHNT xác định đều dựa trên giá trị truyền thống, đặc thù đào tạo theo ngành nghề của các trường, đồng thời có sự cập nhật những giá trị mới trong bối cảnh hội nhập toàn cầu và giao lưu quốc tế như hiện nay.

Việc nhận thức về các giá trị cốt lõi trong trường đại học không đồng đều, giữa cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường và sinh viên, giữa các trường đại học với nhau, dẫn đến việc thực hành các giá trị cốt lõi ở các chủ thể, ở các trường đại học cũng có sự khác nhau.

3.2. CHUẨN MỰC VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG

Chuẩn mực đối với cán bộ, giảng viên, nhân viên và sinh viên trong trường đại học là những quy ước chung về những điều, những việc phải làm, nên làm và không nên làm để điều chỉnh thái độ, hành vi của mỗi người trong giao tiếp, ứng xử, hoạt động trong môi trường học đường. Đó là những giá trị mang tính định hướng trong suy nghĩ, hành động cho các thành viên trong nhà trường. Chuẩn mực văn hóa học đường trong trường đại học của cán bộ, giảng viên, nhân viên và sinh viên trường đại học thể hiện qua ba khía cạnh chủ đạo, đó là chuẩn mực trong dạy - học, chuẩn mực trong ứng xử, chuẩn mực trong tác phong.

Chuẩn mực trong dạy - học thể hiện ở tính tích cực, sáng tạo, cầu tiến; tính gương mẫu, trách nhiệm, sự cải tiến nội dung, phương pháp giảng dạy và tận tình với sinh viên của cán bộ, giảng viên, nhân viên trường đại học; đồng thời thể hiện tính chủ động, tích cực, có ý thức rèn luyện học tập, cầu tiến, sáng tạo của sinh viên.

Chuẩn mực trong ứng xử của cán bộ, giảng viên, nhân viên và sinh viên nhà trường thể hiện qua các mối quan hệ: (i) đối với giảng viên, thể hiện trong tôn trọng, ứng xử công bằng, giúp đỡ sinh viên; hợp tác, đoàn kết với đồng nghiệp; thái độ lịch thiệp, giúp đỡ phụ huynh, đối tác nhà trường; có ý thức trong giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc; (ii) đối với sinh viên thể hiện sự kính trọng, lễ phép với cán bộ, giảng viên; sự đoàn kết, tương thân tương ái với sinh viên; có thái độ trung thực, tinh thần, trách nhiệm với bản thân, gia đình, xã hội; tích cực tham gia các hoạt động cộng đồng; hòa nhã, giúp đỡ khách, đối tác đến thăm và làm việc tại trường và ứng xử văn minh trên mạng xã hội.

Chuẩn mực trong tác phong thể hiện qua tác phong về trang phục, giờ giấc, ngôn ngữ của cán bộ, giảng viên, nhân viên và sinh viên trường đại học

3.3. HOẠT ĐỘNG VĂN HÓA TRONG HỌC ĐƯỜNG

Hoạt động văn hóa học đường trong trường đại học có nhiều hình thức hoạt động với các hoạt động đọc sách, hoạt động nói chuyện chuyên đề, hoạt động tuyên truyền, cổ động, hoạt động giao lưu văn hóa, hoạt động biểu diễn văn hóa nghệ thuật, hoạt động đền ơn đáp nghĩa... mỗi hoạt động được sinh viên tham gia với các tuân suất khác nhau ở các trường đại học.

Nội dung các hoạt động khá phong phú với nội dung tuyên truyền chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của nhà nước; ca ngợi truyền thống tốt đẹp của dân tộc, các giá trị văn hóa đạo đức; ca ngợi quê hương, đất nước, con người Việt Nam; phản ánh tâm tư, nguyện vọng, tình cảm, trách nhiệm của tuổi trẻ với bản thân, gia đình, quê hương, đất nước; tăng cường tính đoàn kết, hữu nghị

giữa các thế hệ sinh viên và phê phán những biểu hiện lệch lạc, tiêu cực, đua đòi, ham chơi, các hành vi bạo lực và bất bình đẳng trong học đường...

3.4. BIỂU TƯỢNG, KIẾN TRÚC, CẢNH QUAN HỌC ĐƯỜNG

Biểu tượng, cảnh quan, kiến trúc trường học truyền tải thông điệp, thể hiện những giá trị nào đó của văn hóa học đường. Đây được coi là phần dễ nhận biết nhất để phân biệt giữa các trường học bởi những biểu tượng, kiến trúc, cảnh quan mang đặc sắc riêng của trường đại học.

Nhắc đến biểu tượng trong trường đại học phải nhắc đến logo, khẩu hiệu của nhà trường. Logo của ba trường ĐHSPHN, ĐHGTVT, ĐHNT mang những đặc điểm đặc trưng riêng của từng trường, từ hình ảnh, màu sắc đến hình khối, thể hiện truyền thống lịch sử, triết lý giáo dục hay những giá trị văn hóa của nhà trường. Ngoài ra còn phải kể đến các công trình kỷ niệm, khu lưu niệm, phòng truyền thống của các trường đại học, thể hiện tính thương hiệu của nhà trường.

3.5. ĐÁNH GIÁ CHUNG VỀ VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI HIỆN NAY

Qua nhận diện thực trạng, luận án rút ra nhận xét chung về văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội:

3.5.1. Về các giá trị văn hóa học đường trong trường đại học

Giá trị văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội chịu ảnh hưởng từ các yếu tố truyền thống văn hóa dân tộc, từ lịch sử của nhà trường đại học nên mang đậm tính truyền thống, đồng thời để thích ứng với bối cảnh hiện nay, các giá trị văn hóa học đường có xu hướng vươn đến tự chủ, sáng tạo trong môi trường đại học hiện đại.

Giá trị truyền thống ảnh hưởng đến môi trường văn hóa học đường nhiều nhất phải kể đến truyền thống hiếu học, tôn sư trọng đạo, đề cao tính học thuật...Hiện nay, với sự tác động của quá trình quốc tế hóa và xu hướng chuyển đổi số trong giáo dục, hệ giá trị văn hóa học đường trong trường đại học có những chuyển biến, thay đổi phù hợp, không chỉ là các yếu tố truyền thống như trên, mà còn tiếp nhận những giá trị mang tính toàn cầu về tư duy phản biện, sáng tạo, thích ứng, hiện đại, hội nhập, đa dạng văn hóa...

Giá trị văn hóa học đường trong trường đại học ở thành phố Hà Nội khá đa dạng về nội dung, phong phú về cách diễn đạt. Giá trị văn hóa học đường ở các trường đại học trên địa bàn chịu ảnh hưởng của truyền thống lịch sử nhà trường, vị trí địa lý, điều kiện phát triển ở Thủ đô Hà Nội, do đó có định hướng quan tâm đến *giá trị về chất lượng, hội nhập, trách nhiệm và tính thích ứng, tiên phong, sáng tạo trước yêu cầu mới*. Trong khi đó các trường đại học ở địa phương quan tâm nhiều hơn đến giá trị gắn kết cộng đồng, vì cộng đồng, truyền thống, thân thiện; các trường thuộc Đại học Quốc gia có khuynh hướng nhắm đến các giá trị tiên phong, sáng tạo, chuyên nghiệp, vượt trội, hội nhập...

Việc nhận thức và thực hiện giá trị cốt lõi ở các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội được đánh giá khá cao. Ở góc độ cán bộ, giảng viên, việc thể hiện các giá trị học đường đã phần nào được lồng ghép qua chương trình đào tạo, các bài giảng, các hoạt động chủ trì, hướng dẫn nghiên cứu khoa học hay các hoạt động ngoại khóa của nhà trường. Sự thấm nhuần các yếu tố giá trị học đường dần dần trở thành sự ăn sâu trong tiềm thức của cán bộ, giảng viên nhà trường, truyền từ thế hệ này đến thế hệ sau, trở thành bản lề cho mọi hoạt động. Giá trị học đường như tấm gương giúp cán bộ, giảng viên nhà trường soi chiếu các hoạt động giảng dạy, nghiên cứu hay hoạt động cộng đồng của mình, để tự nhìn nhận, đánh giá và điều chỉnh cho phù hợp. Ở góc độ sinh viên, các em khá chủ động trong việc tìm hiểu hệ giá trị cốt lõi của nhà trường, cùng với việc được truyền đạt từ các bài giảng của giảng viên, bài phát biểu của lãnh đạo nhà trường nên cũng thể hiện được qua các hoạt động học tập, hoạt động ngoại khóa hay nghiên cứu khoa học, qua đó giúp nâng cao nhận thức của sinh viên về giá trị văn hóa học đường. Đây cũng là điều dễ hiểu bởi sinh viên các trường ở Thủ đô Hà Nội có mức điểm sàn tuyển sinh đại học luôn cao hơn so với các trường đại học ở địa phương, với nhiều trường đại học đứng “top” đầu về điểm số.

Tuy nhiên, quá trình khảo sát cho thấy nhận thức của sinh viên, cán bộ, giảng viên, nhân viên chưa thật sự đồng đều. Việc nhận thức của sinh viên còn nhiều lỗ hổng dẫn đến việc thể hiện các giá trị văn hóa học đường qua các hoạt động học tập, nghiên cứu, các hoạt động ngoại khóa không rõ nét. Sự thờ ơ của một bộ phận sinh viên, cán bộ, giảng viên nhà trường đối với giá trị văn hóa học đường, với văn hóa học đường là hồi chuông báo động đối với các trường đại học. Bên cạnh đó, việc triển khai truyền tải các văn hóa học đường còn gặp nhiều khó khăn, không được như mong đợi, kỳ vọng của nhà trường, thậm chí, có thể biến đó thành sự giao giảng nhàm chán và gây ấn tượng không tốt đối với sinh viên.

3.5.2. Về các chuẩn mực văn hóa học đường trong trường đại học

Chuẩn mực văn hóa học đường đối với cán bộ, giảng viên và sinh viên trong trường đại học vừa mang yếu tố truyền thống, thể hiện bản sắc của trường đại học, vừa thể hiện giá trị văn hóa dân tộc; đồng thời có sự tiếp thu chọn lọc những giá trị tinh hoa văn hóa nhân loại, để hướng đến thực hiện giá trị cốt lõi của các trường đại học đề ra.

Các giá trị chuẩn mực văn hóa học đường thể hiện trong giảng dạy - học tập được đánh giá cao ở cả ba trường đại học, bởi đây đều là các trường đại học trọng điểm của cả nước về giáo dục, kinh tế, kỹ thuật.

Chuẩn mực trong ứng xử ở các trường đều thể hiện tính truyền thống trong ứng xử giữa các thành viên trong trường đại học và với đối tác, với cộng đồng. Môi quan hệ giảng viên - sinh viên dần thay đổi theo hướng cởi mở hơn, thầy - trò tôn trọng, lắng nghe, hợp tác, trao đổi hai chiều với nhau. Tuy nhiên trong một số

trường hợp vẫn còn tồn tại tâm lý e ngại, không dám tranh luận với giảng viên của sinh viên hoặc tình trạng thân mật quá dẫn đến những ứng xử không đúng mực giữa thầy và trò.

Chuẩn mực trong tác phong ở các trường mang dấu ấn riêng của nhà trường với sự chín chu, nghiêm túc, chuẩn mực ở trường ĐHSPHN, sự cởi mở, năng động, tự tin ở trường ĐHNT và sự chính xác ở trường ĐHGTVT. Sự khác biệt bởi do tính chất đặc thù ngành nghề đào tạo và truyền thống của các nhà trường. Thêm vào đó, sinh viên có xu hướng đề cao cái tôi cá nhân, thể hiện cá tính của mình qua ngôn ngữ, cách ăn mặc, lối sống thể hiện xu hướng cá nhân hóa và tự do trong lối sống của sinh viên. Dù có những quy định chung về ngôn ngữ, trang phục nhưng không tránh khỏi tình trạng sinh viên có những hành động, lời nói không đúng chuẩn mực.

3.5.3. Về các hoạt động văn hóa học đường trong trường đại học

Các hoạt động văn hóa trong trường đại học đáp ứng đúng yêu cầu, nguyên tắc tổ chức hoạt động văn hóa trong nhà trường: Đúng chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của nhà nước; Bảo đảm tính thẩm mỹ, phù hợp với các giá trị văn hóa, chuẩn mực đạo đức xã hội; Tôn trọng đặc trưng văn hóa vùng miền, thuần phong mỹ tục và truyền thống văn hóa Việt Nam; Phù hợp với lứa tuổi, tâm sinh lý của sinh viên; gần gũi với sinh viên... Trong nhiều năm gần đây, các trường đại học tổ chức nhiều hoạt động văn hóa với các hình thức hấp dẫn, nội dung phong phú, thu hút đông đảo sinh viên tham gia. Với tầm nhìn, định hướng chiến lược đào tạo thế hệ sinh viên phát triển toàn diện “đức - trí - thể - mỹ” các nhà trường đại học ngày càng khuyến khích, tạo điều kiện cho việc tổ chức các hoạt động văn hóa, đồng thời cán bộ, giảng viên nhà trường nhiệt tình tham gia hỗ trợ sinh viên trong các hoạt động câu lạc bộ, hoạt động tình nguyện, xã hội...

Hoạt động văn hóa học đường trong trường đại học ở Hà Nội thể hiện rõ tính đa dạng nhờ sự hòa trộn văn hóa vùng miền, nhưng dấu ấn văn hóa Bắc Bộ giữ vai trò chủ đạo với nhiều nghi lễ truyền thống, các hoạt động văn nghệ thể thao. Tuy nhiên, các hoạt động văn hóa trong trường đại học còn nhiều hạn chế: các hoạt động này thường xuyên lặp lại, thiếu tính đổi mới, sáng tạo, dẫn đến nhàm chán; thiếu sự kiểm soát chặt chẽ dẫn tới nhiều trào lưu không lành mạnh, ảnh hưởng thái quá của văn hóa ngoại lai, xu hướng chà đạp lên các giá trị truyền thống dân tộc; một số hoạt động còn mang tính hình thức, không có nội dung giá trị giáo dục, chưa thật sự kết nối được với các giá trị cốt lõi, truyền thống và bản sắc dân tộc; một số hoạt động văn hóa học đường chỉ phù hợp với một nhóm sinh viên, vì thế không có tính phổ biến, không huy động được sự hưởng ứng của sinh viên toàn trường; hầu hết các hoạt động chưa tận dụng được hết hiệu quả của công nghệ thông tin, chưa bắt kịp xu hướng phát triển văn hóa trong bối cảnh mới...

3.5.4. Về biểu tượng, cảnh quan, kiến trúc văn hóa học đường trong trường đại học

Hệ thống biểu tượng, các lễ nghi trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội vẫn luôn được duy trì như các sự kiện chào tân sinh viên, khai giảng, tốt nghiệp, chào mừng ngày nhà giáo Việt Nam...nhưng có xu hướng đổi mới hơn, sáng tạo và đa dạng hơn.

Cảnh quan, kiến trúc của các trường đại học ở Thủ đô luôn có sự kết hợp giữa bản sắc truyền thống của nhà trường với sự hiện đại, bên cạnh những kiến trúc cổ xưa cần được lưu giữ như một biểu tượng của nhà trường thì các khu phòng học, khu nhà đa năng, khu sân vận động, thể thao, giải trí...được các nhà trường quan tâm, xây dựng, làm nên bộ mặt mới cho các nhà trường.

Từ những phân tích ở trên, NCS rút ra một số đặc điểm của văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội với tính truyền thống kết hợp hiện đại, tính đa dạng, tính giao lưu quốc tế.

Chương 4

NHỮNG YẾU TỐ TÁC ĐỘNG, CÁC VẤN ĐỀ ĐẶT RA VÀ KHUYẾN NGHỊ MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

4.1. NHỮNG YẾU TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI HIỆN NAY

*** Tác động của bối cảnh thế giới**

Bối cảnh thế giới với sự tác động của quá trình giao lưu, hội nhập toàn cầu, sự phát triển của khoa học, công nghệ, sự phát triển của kinh tế thị trường và các xu hướng giáo dục đại học vừa đưa đến cơ hội vừa tạo ra thách thức đối với văn hóa học đường.

Quá trình giao lưu, hội nhập toàn cầu tạo ra môi trường đa văn hóa trong trường đại học, đồng thời sự phát triển của khoa học công nghệ, sự phát triển của kinh tế thị trường mang đến cơ hội cho các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội mở rộng với các tổ chức giáo dục quốc tế, vừa trao đổi, chuyển giao chương trình, phương pháp giảng dạy tiên tiến, hiện đại, vừa tạo ra các cơ hội trao đổi sinh viên, khả năng nghiên cứu, giảng dạy, giúp nâng cao năng lực của cán bộ, giảng viên, sinh viên nhà trường. Tuy nhiên bối cảnh mới của thế giới cũng đặt ra cho các trường đại học bài toán làm sao hòa nhập mà không bị hòa tan, phát triển mà vẫn giữ được bản sắc riêng của mình. Sự tập trung vào các yếu tố, giá trị toàn cầu có thể làm mờ đi bản sắc văn hóa dân tộc trong văn hóa học đường ở các trường đại học, áp lực cạnh tranh trong đổi mới, hòa nhập dễ làm quên đi những giá trị cốt lõi của nhà trường.

Sự tác động của các xu hướng giáo dục đại học hiện nay với xu hướng tăng cường tự chủ đại học, xu hướng quốc tế hóa, đa văn hóa trong giáo dục, xu hướng chuyển đổi số trong giáo dục, xu hướng học tập suốt đời và giáo dục toàn diện, trọng thực hành, phát triển kỹ năng mềm trong giáo dục làm thay đổi bộ mặt của giáo dục đại học ở Thủ đô Hà Nội: một mặt giúp các trường đại học mở rộng mối quan hệ, hợp tác, tự chủ các nguồn lực, có những định hướng riêng trong chiến lược phát triển nhà trường, sử dụng công nghệ kỹ thuật vào lĩnh vực giáo dục, thay đổi căn bản cách thức vận hành, mô hình giáo dục và cung cấp những giá trị mới cho người dạy, người học...; mặt khác, đem đến những thách thức đối với giáo dục đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội với việc cân bằng giữa nhiệm vụ giáo dục với các mục tiêu tài chính, tính cạnh tranh giữa các trường đại học, giữa việc mở rộng môi trường giáo dục với vấn đề bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa học đường, giá trị truyền thống dân tộc, giữa việc thay đổi môi trường học tập với việc thay đổi giá trị và chuẩn mực học đường, giữa việc cân đối giữa nền tảng lý thuyết và thực hành, vai trò của giảng viên trên giảng đường... Những xu hướng trong giáo dục đại học không chỉ làm thay đổi bộ mặt của giáo dục đại học, làm thay đổi căn bản sứ mạng, tầm nhìn, chiến lược và chính sách của các trường đại học mà còn kéo theo những thay đổi căn bản về văn hóa học đường trong trường đại học.

*** Tác động của bối cảnh trong nước**

Văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội chịu tác động của bối cảnh trong nước với chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về văn hoá, giáo dục và giáo dục đại học; tình hình kinh tế - xã hội của đất nước, địa phương và những tác động của yếu tố văn hóa truyền thống dân tộc, địa phương, gia đình.

Chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về văn hóa học đường nằm trong tổng thể chính sách xây dựng và phát triển văn hóa, giáo dục của đất nước, được thể hiện qua Luật Giáo dục đại học, các nghị quyết, chỉ thị nhằm xây dựng môi trường học tập lành mạnh, tích cực, hướng đến đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước, điều đó tác động lớn đến văn hóa học đường và xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học. Đồng thời, tình hình kinh tế, xã hội của đất nước và Thủ đô Hà Nội có nhiều khởi sắc, tạo ra nhiều cơ hội cho phát triển văn hóa học đường trong các trường đại học, đồng thời đặt ra yêu cầu mới về chất lượng nguồn nhân lực phải linh hoạt, sáng tạo, thích ứng nhanh với sự thay đổi của khoa học, công nghệ và những biến đổi mang tính toàn cầu.

Những yếu tố văn hóa truyền thống dân tộc, địa phương và gia đình có tác động lớn đến giá trị và chuẩn mực văn hóa học đường, từ những giá trị văn hóa truyền thống dân tộc, văn hóa của Thủ đô ngàn năm văn vật đến văn hóa gia đình góp phần hình thành nên các giá trị văn hóa học đường, các chuẩn mực văn hóa

học đường và tác động đến nhận thức, tư tưởng, lối sống, cách ứng xử của sinh viên Thủ đô Hà Nội.

*** Tác động của các yếu tố chủ quan thuộc trường đại học**

Diện mạo của văn hóa học đường trong trường đại học được hình thành và kiến tạo chịu ảnh hưởng, tác động của các yếu tố trong trường đại học với chủ thể văn hóa học đường là cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường và sinh viên; các triết lý, chiến lược, cơ sở vật chất, lịch sử truyền thống của trường đại học. Chủ thể văn hóa học đường trong trường đại học là người tạo nên văn hóa học đường trong trường đại học, cùng với triết lý, chiến lược, lịch sử truyền thống của trường đại học... tạo nên bản sắc, thương hiệu riêng của trường đại học.

4.2. CÁC VẤN ĐỀ ĐẶT RA ĐỐI VỚI VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Thứ nhất, mâu thuẫn trong giữ gìn và đổi mới giá trị văn hóa học đường trong trường đại học

Giữ gìn, phát huy bản sắc văn hóa luôn là vấn đề cấp thiết trong quá trình hội nhập quốc tế, làm thế nào để văn hóa nước ta “vươn ra biển lớn”, chỉ hòa nhập mà không hòa tan, làm thế nào để giữ được nguồn cội dân tộc trong làn sóng văn hóa lai căng đang tràn ngập khắp nơi. Đó cũng là vấn đề của văn hóa học đường trong trường đại học, nhất là khi các trường đại học ở Thủ đô Hà Nội lại chịu ảnh hưởng nhiều nhất của quá trình hội nhập và quốc tế hóa. Làm thế nào để giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa học đường - nguồn lực nội sinh và dung nạp nguồn lực ngoại sinh tạo sức mạnh tổng thể cho trường đại học trong bối cảnh mới là một thách thức lớn đối với văn hóa học đường trong trường đại học hiện nay.

Thứ hai, mâu thuẫn giữa tiện tích của quá trình chuyển đổi số và sự gắn kết văn hóa trong môi trường học đường

Không thể phủ nhận những tác động tích cực của chuyển đổi số đến văn hóa học đường trong trường đại học bởi chuyển đổi số cũng như không gian mạng giúp quá trình học tập của sinh viên. Tuy nhiên, đây cũng là một thách thức lớn đối với phát triển văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội trong việc chuyển đổi số và sự phát triển không gian mạng đã làm sự giảm sự tương tác trực tiếp và gắn kết cộng đồng sinh viên, giảng viên trong trường đại học; chính sự phát triển của công nghệ số tạo khoảng cách giữa các nhóm sinh viên và thách thức trong việc kiểm soát các hoạt động của sinh viên trên không gian mạng.

Thứ ba, mâu thuẫn giữa định hướng tổ chức văn hóa học đường và điều kiện thực tế của các trường đại học

Với những thuận lợi về vị trí nằm ở trung tâm chính trị - hành chính - văn hóa của cả nước, các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội có nhiều thuận lợi trong việc tổ chức các hoạt động văn hóa học đường, tuy nhiên cũng không ít

thách thức đặt ra: vấn đề về cơ sở vật chất, không gian cho việc tổ chức các hoạt động văn hóa học đường cho sinh viên; khó khăn trong việc thu hút sinh viên tham gia các hoạt động văn hóa học đường trong trường đại học; khó khăn trong việc thay đổi xu hướng tiếp cận văn hóa của sinh viên.

Thứ tư, mâu thuẫn giữa hệ thống chính sách – quản lý và thực tiễn triển khai văn hóa học đường trong trường đại học

Mặc dù các trường đại học đã ban hành Bộ Quy tắc ứng xử trong nhà trường nhằm quy định về chuẩn mực ứng xử văn hóa của người học, người dạy, quy định những việc phải làm và không được làm, phù hợp với phong tục tập quán, đạo đức xã hội, các quy định chung của nhà trường; góp phần tạo dựng môi trường học đường văn minh, hiện đại, hội nhập nhưng thực tế triển khai vẫn gặp nhiều thách thức. Giữa các quy định và thực tiễn thực hiện vẫn còn khoảng trống khi một số quy tắc mang tính hình thức, chưa thật sự đi vào cuộc sống của sinh viên, giảng viên, nhân viên nhà trường, có những yêu cầu cứng nhắc, không còn phù hợp với thực tiễn hiện nay.

Việc triển khai các chính sách văn hóa học đường trong trường đại học hiện nay chưa có sự phối hợp thực hiện của các thành viên trong nhà trường, giữa nhà trường, gia đình và xã hội. Việc quản lý văn hóa học đường trong trường đại học phải dựa vào những văn bản hướng dẫn, quy định về văn hóa học đường, tuy nhiên việc triển khai các văn bản này còn chậm trễ, không đồng đều, không quyết liệt, gây khó khăn trong thực tiễn quản lý, đồng thời cũng gặp nhiều khó khăn, đặc biệt trong phạm vi không gian mạng.

Thứ năm, mâu thuẫn giữa kỳ vọng phát triển văn hóa học đường và thực trạng nhận thức chưa đồng đều về văn hóa học đường trong trường đại học

Việc thay đổi nhận thức của các chủ thể trong trường đại học về văn hóa học đường có vai trò rất quan trọng. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói “tư tưởng thông suốt thì làm tốt, tư tưởng nhùng nhằng thì không làm được việc”. Thay đổi cách nhìn nhận về văn hóa học đường, tầm quan trọng của văn hóa học đường cũng như tư tưởng tích cực trong việc xây dựng văn hóa học đường là động lực dẫn đến sự thay đổi các khía cạnh khác của văn hóa học đường trong trường đại học.

4.3. KHUYẾN NGHỊ MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN VĂN HÓA HỌC ĐƯỜNG TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

Thứ nhất, giải pháp về xây dựng chiến lược phát triển văn hóa học đường có sự kết hợp linh hoạt giữa giá trị truyền thống và hiện đại

Văn hóa học đường trong trường đại học không chỉ tạo ra môi trường nuôi dưỡng nhân cách, hình thành tư duy độc lập cho sinh viên mà còn tạo môi trường nhân văn trong giảng dạy, nghiên cứu và giao tiếp học thuật cho cán bộ, giảng viên nhà trường. Do đó, mỗi trường đại học cần có chiến lược phát triển văn hóa

học đường, trong đó cần nhấn mạnh việc kế thừa những giá trị truyền thống tốt đẹp của nhà trường, của dân tộc như tôn sư trọng đạo, tinh thần hiếu học, tinh thần đoàn kết... Đồng thời tích hợp các yếu tố hiện đại như khuyến khích tinh thần phản biện, tự do tư tưởng, thể hiện sự đa dạng, hình đẳng... giúp tạo ra môi trường giáo dục năng động, hội nhập, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, tạo nên một nền văn hóa học đường đặc thù, vừa mang đậm bản sắc dân tộc vừa phù hợp với xu thế phát triển của giáo dục đại học thời đại mới.

Thứ hai, giải pháp ứng dụng chuyển đổi số nhằm giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa học đường trong trường đại học thời kỳ hội nhập quốc tế.

Để vừa duy trì được các giá trị văn hóa học đường truyền thống vừa cập nhật những giá trị mới, không để bị tụt hậu thì các trường đại học cần cân bằng giữa việc giữ gìn và đổi mới các giá trị văn hóa học đường, trên cơ sở xác định những giá trị cốt lõi làm nên bản sắc, thương hiệu của nhà trường thì cần phải duy trì, và những giá trị có thể thay đổi linh hoạt, phù hợp với sự thay đổi của bối cảnh hiện nay. Các trường đại học cần có những kế hoạch, chiến lược duy trì phát triển văn hóa học đường, có sự đánh giá định kỳ và điều chỉnh các giá trị, các chuẩn mực, các hoạt động văn hóa cho phù hợp. Đồng thời, để lan tỏa được các giá trị văn hóa học đường, nhà trường cần sử dụng ứng dụng công nghệ hiện đại với các trang mạng xã hội chính thức, các trang thông tin điện tử, các ứng dụng riêng của nhà trường để quảng bá các giá trị văn hóa học đường đến sâu rộng trong sinh viên, cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường, đặc biệt là thế hệ sinh viên năm thứ nhất và những cán bộ, giảng viên mới tuyển dụng.

Để tăng cường các hoạt động văn hóa học đường trong trường đại học, các nhà trường cần đổi mới hình thức hoạt động văn hóa với sự kết hợp giữa trực tuyến và trực tiếp để thu hút sinh viên, tổ chức các hoạt động gắn với các xu hướng mà được giới trẻ yêu thích; đồng thời khuyến khích sinh viên tham gia bằng việc sắp xếp các hoạt động học tập của sinh viên phù hợp, không tạo áp lực về thời gian, có chính sách công nhận việc tham gia các hoạt động văn hóa trong nhà trường như một phần của quá trình học tập; đồng thời cần cải thiện cơ sở vật chất hoạt động văn hóa cho sinh viên, phối hợp với chính quyền địa phương, các đơn vị ngoài nhà trường để tận dụng các không gian cho sinh viên sinh hoạt văn hóa.

Thứ ba, giải pháp về hoàn thiện cơ chế, chính sách quản lý và phát triển văn hóa học đường trong trường đại học.

Các nhà trường đại học cần xây dựng bộ tiêu chí đánh giá văn hóa học đường dựa trên đặc điểm riêng của từng trường đại học, thể hiện được bản sắc, thương hiệu của nhà trường; Tăng cường các hoạt động trải nghiệm, diễn đàn để sinh viên có cơ hội hiểu, dẫn đến thực hiện đúng các quy định về văn hóa học đường; xây dựng cơ chế khen thưởng - giám sát công bằng, minh bạch việc thực hiện các quy

định về văn hóa học đường để nâng cao ý thức thực hiện của cán bộ, giảng viên, nhân viên và sinh viên trường đại học. Để văn hóa học đường trở thành một phần tất yếu của trường đại học, cần nâng cao vai trò của lãnh đạo các cấp ủy đảng, Ban giám hiệu nhà trường, các phòng ban chức năng, các tổ chức chính trị trong nhà trường, đặc biệt là Đoàn thanh niên - Hội sinh viên trong việc quản lý văn hóa học đường trong trường đại học: cải thiện cơ chế thực thi và giám sát, có bộ tiêu chí đánh giá văn hóa học đường đảm bảo tính minh bạch, rõ ràng, có khen thưởng - xử lý vi phạm phù hợp; tăng cường ứng dụng công nghệ trong quản lý văn hóa học đường với các nền tảng trực tuyến để tuyên truyền, hỗ trợ, giám sát các hoạt động của sinh viên trong việc thực hành văn hóa học đường; tăng cường sự phối hợp của nhà trường, gia đình và xã hội trong việc quản lý hoạt động văn hóa học đường của sinh viên, cán bộ, giảng viên nhà trường.

Thứ tư, giải pháp về nâng cao nguồn lực xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học.

Với những khó khăn về tài chính, khó khăn về nhân lực và cơ sở vật chất như hiện nay ở nhiều trường đại học khiến việc xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học gặp nhiều thách thức. Vì thế giải pháp nâng cao nguồn lực xây dựng văn hóa học đường là rất cần thiết. Đầu tiên là phải tăng cường đầu tư tài chính cho văn hóa học đường với sự phân bổ ngân sách phù hợp, khuyến khích các nguồn tài trợ từ doanh nghiệp, cựu sinh viên để tổ chức các chương trình, các hoạt động văn hóa trong nhà trường. Tiếp đến là quan tâm, phát triển đội ngũ nhân lực chuyên trách về văn hóa học đường của mỗi trường đại học, được đào tạo kỹ năng để phát triển văn hóa học đường, bồi dưỡng mỗi cán bộ, giảng viên nhà trường trong việc truyền tải các giá trị văn hóa học đường đến sinh viên trong trường. Sau đó, các trường đại học phải tăng cường các điều kiện cơ sở vật chất, cập nhật quy chuẩn xây dựng trường phù hợp, có giải pháp huy động sự tham gia của cộng đồng, xã hội; tăng cường ứng dụng công nghệ trong xây dựng văn hóa học đường. Đó cũng là một phần lí do các trường đại học ở Thủ đô Hà Nội tăng cường đẩy mạnh tự chủ đại học. Việc “tự làm tự quyết” về một số lĩnh vực, trong đó có tự chủ tài chính giúp các trường đại học có thể cân đối trong việc trang bị thêm cơ sở vật chất, điều chỉnh các nguồn chi trong đó có đầu tư cho các hoạt động văn hóa của sinh viên. Việc thay đổi kiến trúc, cảnh quan trường đại học giúp nhà trường như “thay chiếc áo mới”, tạo cảm hứng cho giảng viên, sinh viên giảng dạy - học tập, tạo môi trường học tập an toàn, lành mạnh, nhân văn và hạnh phúc.

Thứ năm, giải pháp nâng cao nhận thức về văn hóa học đường trong trường đại học cho sinh viên, cán bộ, giảng viên, nhân viên nhà trường. Việc nhận thức đầy đủ, đúng đắn về văn hóa học đường và vai trò của văn hóa học đường sẽ giúp

trường đại học có những định hướng xây dựng văn hóa học đường, có những chiến lược xây dựng văn hóa học đường phù hợp; điều chỉnh hành động của cán bộ, giảng viên, sinh viên nhà trường. Công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức về văn hóa học đường cần được triển khai mạnh mẽ và sâu rộng đến đội ngũ cán bộ, giảng viên, nhân viên và sinh viên nhà trường với các hình thức đa dạng và phong phú hơn. Với thế mạnh ở trung tâm hành chính, chính trị của cả nước, các trường đại học ở Thủ đô Hà Nội thuận lợi trong việc tổ chức các buổi tọa đàm, hội thảo quy mô lớn về văn hóa học đường, học tập kinh nghiệm xây dựng văn hóa học đường ở nhiều trường đại học lớn trên thế giới. Đồng thời có thể tổ chức các buổi tọa đàm, thảo luận quy mô nhỏ như thảo luận để tăng cường tính truyền thông nội bộ về văn hóa học đường trong trường đại học, làm thế nào cho cán bộ, giảng viên, sinh viên nhà trường hiểu được thế nào là văn hóa học đường, hệ thống giá trị, hệ thống các chuẩn mực là gì và việc tham gia vào các hoạt động văn hóa, sản phẩm văn hóa đóng góp như thế nào cho phát triển văn hóa học đường trong trường mình. Thêm vào đó, để tăng tính tích cực và sự hưởng ứng của cán bộ, giảng viên, sinh viên, các trường đại học cần có những sự công nhận, khen thưởng đúng người, đúng việc, công nhận sự nỗ lực của cán bộ, giảng viên, sinh viên, tạo động lực cho các cán bộ, giảng viên, sinh viên cho các hoạt động văn hóa học đường. Về phía các thầy cô giáo, có thể lồng ghép các nội dung văn hóa học đường trong hoạt động giảng dạy, các buổi hoạt động ngoại khóa để sinh viên có thêm hiểu biết về văn hóa học đường. Và như Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói “một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền...”, do đó nêu gương luôn được coi là phương pháp giáo dục đặc biệt hết sức hiệu quả. Không có bài thuyết giảng nào nâng cao nhận thức cho sinh viên bằng việc cán bộ, giảng viên nhà trường trở thành tấm gương lớn về việc thực hiện các giá trị, chuẩn mực học đường, về các hoạt động văn hóa để sinh viên tiếp nhận và noi theo. Ngoài ra, các trường đại học tăng cường học hỏi, giao lưu với các chuyên gia, các nhà nghiên cứu trong việc trao đổi học thuật, lý luận về văn hóa học đường, kinh nghiệm xây dựng văn hóa học đường giữa các trường đại học trong bối cảnh mới để nâng cao tầm nhìn, nhận thức về văn hóa học đường. Đồng thời, tăng cường tổ chức giao lưu các hoạt động văn hóa của giảng viên, sinh viên các trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội cũng như cả nước để thay đổi tư duy và hành động về văn hóa học đường và xây dựng văn hóa học đường.

KẾT LUẬN

Trong luận án này, nghiên cứu sinh đã làm rõ một số nội dung sau đây:

Thứ nhất, thuật các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước về văn hóa học đường, về văn hóa học đường trong trường đại học và trên địa bàn thành phố Hà Nội, với các tiếp cận trên góc độ xã hội học, giáo dục học, quản lý giáo dục, tâm lý học, chính trị học.... Trên cơ sở kết quả nghiên cứu của các nhà khoa học đi trước, NCS đã xác định được những vấn đề cần nghiên cứu trong luận án.

Thứ hai, hệ thống hóa được các vấn đề lý luận cơ bản về văn hóa học đường; xác định được các quan điểm vận dụng trong luận án, làm rõ cấu trúc, vai trò của văn hóa học đường và đưa ra khung phân tích cho luận án.

Thứ ba, nhận diện thực trạng văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội trên các bình diện (1) giá trị văn hóa học đường; (2) chuẩn mực văn hóa học đường; (3) hoạt động văn hóa học đường và (4) các biểu tượng, cảnh quan, kiến trúc nhà trường. Từ đó rút ra nhận xét chung về văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội hiện nay.

Thứ tư, phân tích, đánh giá tác động tích cực và tiêu cực của các yếu tố ảnh hưởng đến văn hóa học đường trong trường đại học như: bối cảnh thế giới; bối cảnh trong nước và các yếu tố chủ quan thuộc trường đại học, luận án đã xác định các vấn đề đặt ra và khuyến nghị một số giải pháp, có giá trị tham khảo cho việc phát triển văn hóa học đường trong các trường đại học đáp ứng yêu cầu của bối cảnh mới.

Thông qua những kết quả nghiên cứu của luận án, có thể thấy rằng, văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội có nhiều biến đổi, với (i) các giá trị văn hóa học đường truyền thống kết hợp hiện đại, để vừa bảo tồn văn hóa truyền thống dân tộc, văn hóa truyền thống nhà trường, vừa bắt kịp xu thế phát triển của giáo dục đại học ở khu vực và trên thế giới; (ii) các chuẩn mực văn hóa học trong trường đại học cũng được thay đổi để thích ứng với sự biến đổi của các giá trị văn hóa học đường, hoạt động dạy học chuyển từ thụ động sang chủ động, mối quan hệ thầy trò từ có khoảng cách sang cởi mở, gần gũi hơn, các tác phong học được vẫn được duy trì song có xu hướng tôn trọng sở thích cá nhân hơn; (iii) các hoạt động văn hóa học đường từ các hoạt động giải trí đơn thuần sang các hoạt động mang tính giáo dục cao, phát triển kỹ năng cho sinh viên và hướng đến trách nhiệm phát triển cộng đồng, xã hội; (iv) biểu tượng, cảnh quan, kiến trúc nhà trường từ khuôn viên truyền thống sang không gian mở, hiện đại, đại diện cho sự sáng tạo và đổi mới. Như thế dễ thấy, văn hóa học đường trong trường đại học trên địa bàn thành phố Hà Nội đã có nhiều khởi sắc, bước đầu mang lại những tín hiệu tích cực, song vẫn tồn tại những hạn chế nhất định. Do đó việc khuyến nghị những giải pháp có tính chất định hướng xây dựng văn hóa học đường trong trường đại học phát triển để nâng cao chất lượng giáo dục đại học, khẳng định vị thế, thương hiệu của trường đại học ở thành phố Hà Nội trong và ngoài nước.

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1. Nguyễn Thị Hà (2024), “Văn hóa học đường trong bối cảnh chuyển đổi số giáo dục đại học”, *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật*, (572), tr.55-58.
2. Nguyễn Thị Hà (2024), “Đặc trưng và chức năng cơ bản của Văn hóa học đường trong trường đại học”, *Tạp chí Nghiên cứu Dân tộc*, (13), tr.42-46.
3. Nguyễn Thị Hà (2024), “Về những yếu tố tác động đến Văn hóa học đường trong trường đại học hiện nay”, *Tạp chí Văn hóa học*, 4 (74), tr.81-89.